

DOHODA O VINĚ A TRESTU A TRESTNÉ ČINY ZDRAVOTNICKÝCH PRACOVNÍKŮ

KATEŘINA ŠTREJTOVÁ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Příspěvek pojednává o nově zavedené procesní alternativě – dohodě o vině a trestu. Jeho první část je zaměřena na obecné vymezení tohoto institutu a srovnání české právní úpravy s právní úpravou slovenskou. Poté je věnována pozornost možnosti praktického použití dohody o vině a trestu v případě trestné činnosti zdravotnických pracovníků.

Key words in original language

dohoda o vině a trestu, procesní alternativa, zdravotnický pracovník

Abstract

The contribution deals with newly established procedural alternative – institute of the agreement on guilt and punishment. First part is focused on general definition of the institute and comparison with Slovakian legislative. Next the attention is paid to possibilities of practical application of the institute in cases of medical personnel crime.

Key words

the agreement on guilt and punishment, procedural alternative, medical personnel

1. ÚVOD

Do trestního řádu byla novelou č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012 zavedena nová procesní alternativa, institut dohody o vině a trestu.

Společně s uvedenou novelou se nabízí mnoho otázek, které ostatně doprovází každou obdobnou novinku. Bude tento typický common law institut v České republice využíván? Bude přínosem pro české trestní řízení? A u jakého typu kriminality se uplatní nejlépe? Ve svém příspěvku se těmito otázkami zabývám.

V první části v krátkosti představuji českou právní úpravu institutu dohody o vině a trestu, zamýšlím se nad jeho místem v rámci doposud užívaných procesních alternativ a důvody, pro jeho zavedení. Jelikož česká právní úprava do značné míry vychází z právní úpravy slovenské, kde je institut dohody o vině a trestu využíván již více než šest let, zařadila jsem do svého příspěvku stručné srovnání české a slovenské právní úpravy. Ze slovenských zkušeností do značné míry vycházím rovněž v poslední části svého příspěvku, v níž se zabývám

použitelností dohody o vině a trestu u specifické skupiny kriminality, konkrétně u trestných činů zdravotnických pracovníků.

2. ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Ať už máme na samotnou existenci dohod v trestním procesu jakýkoliv názor,¹ institut dohody o vině a trestu se stal realitou. Jde o další z projevů restorativní justice, jež vnímá trestný čin jako sociální konflikt mezi dvěma, případně více jednotlivci či stranami, který lze účinně řešit pouze za podmínky aktivní participace všech dotčených.² Z českých alternativ lze nalézt konsensuální prvek (prvek shody, souhlasu mezi stranami) rovněž u institutu narovnání.³

Podle důvodové zprávy byly hlavními argumenty pro zavedení této nové procesní alternativy zájem na rychlosti a pružnosti trestního řízení, odbřemenění soudů, a dále také ochrana obětí před sekundární viktimizací.⁴

Právní úprava dohody o vině a trestu byla do českého trestního řádu včleněna ve dvou částech. První upravuje uzavírání dohody a její obsah v ustanoveních § 175a až § 175b, druhá se zabývá řízením před soudem, který dohodu schvaluje v ustanoveních § 314o až § 314s.

Základem pro možnost sjednání dohody o vině a trestu je splnění dvou podmínek. Jednak musí výsledky vyšetřování dostatečně prokazovat, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný, jednak obviněný musí prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a na základě doposud shromážděného materiálu nesmí být důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení. Dohodu o vině a trestu nelze sjednat ve všech případech. Její použití je vyloučeno u zvláště závažných zločinů, v případech řízení proti uprchlému a ve věcech mladistvých. Teoreticky ji lze sjednat i ve zkráceném přípravném řízení. Tato varianta však zřejmě nebude nijak častá s ohledem na velmi omezený časový rámec zkráceného přípravného řízení. V rámci sjednání dohody o vině a trestu může být rovněž uloženo ochranné opatření.

---

¹ Poměrně rozsáhlý přehled možných pro a proti představil např. prof. Jan Musil ve svém příspěvku *Dohody o vině a trestu – ano či ne?* in ZÁHORA, J: *Rekodifikace trestného práva - doterajšie poznatky a skúsenosti. Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 21. apríla 2008*, s. 179 a násl.

² Blíže srov. prof. Šámal in ŠÁMAL, P, NOVOTNÝ, O. RŮŽIČKA, M. et al. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. s. 90.

³ MUSIL, J. *Dohody o vině a trestu – ani či ne?* in ZÁHORA, J: *Rekodifikace trestného práva - doterajšie poznatky a skúsenosti. Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 21. apríla 2008*, s. 183.

⁴ Důvodová zpráva. Dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>

Tzv. dohodovací řízení sestává ze dvou relativně samostatných částí. V první fázi se státní zástupce snaží dosáhnout dohody s obviněným, obligatorně zastoupeným obhájcem. V druhé fázi je pak tato dohoda podrobena zkoumání soudy za účelem jejího schválení. Soud může dohodu ze závažných procesních důvodů odmítnout kvůli zjevné nepřiměřenosti nebo nesprávnosti. V další fázi řízení se pak nepřihlíží k prohlášení viny. Soud rovněž může věc usnesením vrátit do přípravného řízení případně rozhodnout jiným způsobem.⁵ Dokazování soud neprovádí, může však vyslechnout obviněného a opatřit potřebná vysvětlení. O schválení dohody o vině a trestu soud rozhoduje ve veřejném zasedání, dohodu schvaluje rozsudkem, který se neodůvodňuje a právní moci nabývá přímo vyhlášením. Není-li soudem dohoda schválena v plném rozsahu, je možné se proti jeho postupu odvolat.

Mezi proklamované přínosy dohody o vině a trestu patří posílení postavení poškozeného v podobě snadnějšího vypořádání jeho nároku na náhradu škody nebo bezdůvodného obohacení. Poškozený musí být vyrozuměn o konání jednání o uzavření dohody o vině a trestu a je mu doručován její opis. Samotnému sjednávání pak může, ale nemusí být přítomen. Dohodu o vině a trestu lze uzavřít i při absenci dohody o náhradě škody. V tom případě má státní zástupce povinnost soud na tuto skutečnost upozornit. Poškozenému rovněž náleží právo odvolání proti rozsudku, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu.

3. SLOVENSKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Systém procesních alternativ v sousedním Slovensku je velmi podobný tomu českému.⁶ Dohoda o vině a trestu byla do slovenského trestního řádu zavedena společně s institutem podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného zákonem č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „slovenský trestní řád“). Cílem této novelizace bylo obdobně jako v českém případě zjednodušení, zefektivnění, zrychlení a zhospodárnění trestního řízení. Podle prvotních předpokladů mělo být po této novele více než 70 procent věcí řešeno odklonem.⁷ Po více než šesti letech praxe lze uzavřít, že tento poněkud přemrštěný předpoklad se nenaplnil. V roce 2011 skončila slovenská prokuratura odklonem okolo 25 procent věcí, z toho návrhem na dohodu o vině a

---

⁵ Podle § 314r odst. 5 trestního řádu může soud v odůvodněných případech rozhodnout o postoupení věci, zastavení trestního stíhání, přerušení trestního stíhání nebo trestní stíhání podmíněně zastavit či schválit narovnání.

⁶ Odklony v SR představují instituty podmíněného zastavení trestního stíhání, podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného, dohody o vině a trestu, smíru a trestního rozkazu (příkazu).

⁷ STRÝČKOVÁ, S. *Odklony v trestnom konaní* in KURUC, P. *Rekodifikovaný trestný zákon a trestný poriadok – analýza poznatkov z teórie a praxe*, s. 422.

trestu přibližně 15 procent věcí.⁸ Využívání institutu dohody o vině a trestu má však průběžně narůstající tendenci, není institutem okrajovým a má svoje právoplatné místo ve slovenské teorii a praxi.

Dohoda o vině a trestu a řízení o ní je upravena v ustanoveních § 232 - § 233 a § 331 - § 335 slovenského trestního řádu. Z hlediska řízení jsou česká i slovenská právní úprava prakticky totožné. Zahájení jednání o dohodě o vině a trestu je v intencích státního zástupce, ke sjednávání je přizván poškozený, jeho účast a souhlas s konečným zněním dohody však není nezbytnou podmínkou její platnosti. V případě úspěšného sjednání dohoda putuje společně s návrhem na její schválení k soudu. Slovenský soud podobně jako český dohodu buď rozsudkem schvaluje, nebo usnesením odmítá. Rozsudek, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu se na rozdíl od české právní úpravy stručně odůvodňuje (§ 168 odst. 2 slovenského trestního řádu).

Více odlišností pak nalézáme v podmínkách pro uzavření dohody o vině a trestu. Na rozdíl od české právní úpravy může být dohoda o vině a trestu na Slovensku uzavřena rovněž v případě mladistvých pachatelů. V současné době je tímto způsobem řešena více než pětina všech trestných činů (provinění) mladistvých, což je o čtvrtinu více, než u dospělých pachatelů.⁹ Velmi výrazným rozdílem od české právní úpravy je možnost sjednat dohodu o vině a trestu i u zvláště závažných zločinů. Na Slovensku není stanoven žádný limit v podobě výše trestní sazby, který by omezoval možnost sjednání dohody. V praxi již skutečně došlo ke schválení dohody o vině a trestu v případě vraždy.¹⁰

Dalším významným rozdílem je skutečnost, že slovenskému pachateli může být v řízení o dohodě o uznání viny a přijetí trestu mimořádně snížena trest odnětí svobody [§ 39 odst. 2 písm. d) zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů]. Takovou možnost český trestní zákoník nezná. K mimořádnému snížení trestu může být v našem trestním řízení přistoupeno pouze za splnění obecných podmínek uvedených v § 58 trestního zákoníku. Nicméně i v českých podmínkách lze pro obviněného spatřovat tu výhodu, že je možnost se dohodnout na uložení takového druhu trestu a v takové výměře, aby se ho dotkl co možná nejméně.

---

⁸ Správa o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky v roce 2011. Dostupná z: <http://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava-o-cinnosti-prokuratury-slovenskej-republiky-za-rok-2011-3049.html>.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Za vraždu Moniky (†) zo Sniny sa zabiják dohodol na treste 18 rokov! Dostupné z: <http://www.cas.sk/clanok/237372/za-vrazdu-moniky-36-zo-sniny-sa-zabijak-dohodol-na-treste-18-rokov.html>.

4. TRESTNÉ ČINY ZDRAVOTNICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Ačkoli je možnost využití institutu dohody o vině a trestu nastavena poměrně široce, je zřejmé, že nebude u různých druhů trestné činnosti využívána ve srovnatelné frekvenci. Lze očekávat, že typicky se dohoda o vině a trestu uplatní u méně závažné násilné, majetkové či drogové trestné činnosti, menší možnost využití pak vidím například u trestné činnosti hospodářské. Podle důvodové zprávy k novele trestního řádu bude možné nový institut uplatnit rovněž u trestných činů páchaných v silniční dopravě, u nichž se použití již zavedených trestně procesních alternativ jeví jako nepřiměřeně mírné.¹¹

Samotné zahájení jednání o uzavření dohody je plně na posouzení státního zástupce. Zákon neposkytuje žádná vodítka, kterých se držet při určování, jaký případ je pro sjednání dohody vhodný a jaký nikoliv. Vhodnost případu tedy bude pravděpodobně hodnocena v rámci co nejlepšího naplnění účelu trestního řízení.¹² Z tohoto pohledu je nejprve třeba položit si otázku, zda je uzavírání dohod o vině a trestu u trestných činů zdravotnických pracovníků vůbec vhodné.

Trestná činnost zdravotnických pracovníků představuje specifickou skupinu kriminality, u níž se možnost uzavření dohody o vině a trestu na první pohled nabízí. Jedná se zejména nedbalostní trestné činy proti životu a zdraví,¹³ případně další trestné činy, které mohou být páchany při poskytování zdravotní péče.¹⁴ Svým charakterem tak jde o velmi podobnou trestnou činnost jako je právě výše zmiňovaná dopravní kriminalita. Navíc, v případech, kdy je dáno závažné podezření, že byl spáchán typicky nedbalostní trestný čin proti životu a zdraví v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, lze očekávat, že trestní řízení bude zdouhavé a dokazování složité a finančně náročné. Tomu by bylo možné se díky institutu dohody o vině a trestu vyhnout.

Přesto se domnívám, že se dohoda o vině a trestu v případě trestných činů zdravotnických pracovníků uplatní spíše výjimečně.

Jednak lze důvodně očekávat, že zdravotničtí pracovníci se budou zdráhat prohlásit svoji vinu, neboť samotné přiznání nedbalosti při poskytování zdravotní péče bude mít závažný dopad na jejich další pracovní kariéru. Je logické, že nebudou ochotni o uzavření dohody o vině a trestu právě z toho důvodu vůbec jednat. Dalším

---

¹¹ Důvodová zpráva. Dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

¹² Shodně AULICKÝ, P. *Dohoda o vině a trestu*. Státní zastupitelství, 2012, č. 3, s. 32 a násl.

¹³ Konkrétně přečiny usmrcení z nedbalosti podle § 143 trestního zákoníku, těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 trestního zákoníku a ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 148 trestního zákoníku.

¹⁴ Například přečin neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 2 trestního zákoníku.

problematickým aspektem je nezbytnost prokázání, že se skutek stal, je trestným činem a spáchal jej obviněný. To bude nepochybně vyžadovat složité, časově a finančně nákladné dokazování, spočívající ve více či méně rozsáhlém znaleckém zkoumání. Tím je ovšem popřen jeden z účelů dohody o vině a trestu, tedy zjednodušení celého řízení.

Důležitou otázkou rovněž představuje problematika způsobené škody. Dojde-li k trestnému činu ve zdravotnictví, nebývá vzniklá škoda obvykle bagatelní. Naopak se mnohdy jedná o škodu velmi vysokou. Jednou ze součástí dohody o vině a trestu je právě dohoda ohledně škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení. Jak však již bylo výše řečeno, existuje možnost do dohody uvést pouze část nároku s tím, že jeho zbytek uplatní poškozený v civilním řízení, nebo se škodou vůbec nezabývat. Státní zástupce není vázán vyjádřením poškozeného k rozsahu a způsobu náhrady škody.

Naopak výhodou pro pachatele této trestné činnosti může být možnost vyhnout se trestu zákazu činnosti, který by mu na dlouhá léta znemožnil vykonávat jeho povolání. Trest zákazu činnosti se neukládá nikdy obligatorně,¹⁵ je však pravidlem, že v případě uznání viny z nedbalostního trestného činu spáchaného při poskytování zdravotnické péče, bývá jako vedlejší trest uložen rovněž trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu konkrétního povolání ve zdravotnictví. Je však nabíledni, že přizná-li se například lékař, že zanedbal péči o svého pacienta, bude jeho odborný i morální kredit natolik poškozen, že další možnost výkonu jeho povolání bude fakticky znemožněna nebo minimálně zásadním způsobem omezena. Je tedy zřejmé, že každý lékař se bude snažit o očistění svého jména, buď formou zastavení trestního stíhání, nebo zprošťujícího rozsudku.

Z uvedených důvodů mám za to, že institut dohody o vině a trestu se v případě zdravotnické kriminality spíše neuplatní.

5. ZÁVĚR

Dohodu o vině a trestu považuji za poměrně zajímavý nástroj, který, bude-li nalezena vhodná cesta jeho praktického využití, může být velmi přínosný. Slovenské zkušenosti napovídají, že po počátečním rozpačitém aplikování tohoto nového právního institutu v praxi, si orgány činné v trestním řízení, obvinění i jejich obhájci uvědomí, jeho výhody a opodstatnění a počet uzavřených dohod se začne postupně zvyšovat.¹⁶

---

¹⁵ ŠÁMLA, P. et al. Trestní zákoník. Komentář. 2. vydání. s. 931.

¹⁶ MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTÉŠ, J. *Poznatky z aplikácie konania o dohode o vine a treste.* in ZÁHORA, J: *Rekodifikace trestného práva - doterajšie poznatky a skúsenosti. Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 21. apríla 2008*, s. 177 a násl.

Pokud však jde o trestnou činnost ve zdravotnictví, nepředpokládám, že by došlo k významnějšímu (pokud vůbec nějakému) případu, kdy by se dohoda o vině a trestu uplatnila. Problém spatřuji zejména v nepříliš vysoké pravděpodobnosti, že by byli pachatelé zdravotnické kriminality ochotni doznat vinu, dále pak ve skutečnosti, že samotné prokázání objektivní stránky u nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví v oblasti zdravotnictví je natolik náročné, že následné jednání o uzavření dohody o vině a trestu již nepředstavuje prakticky žádnou výhodu z hlediska rychlosti, efektivity či hospodárnosti trestního řízení.

Literature:

- Aulický, P.: Dohoda o vině a trestu. Státní zastupitelství, 2012, č. 3, s. 32, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISSN 1214-3758.
- Šámal, P, Novotný, O. Růžička, M. et al: Přípravné řízení trestní, 2. Vydání, Praha: C.H.Beck, 2003. 1471 s., ISBN 80-7179-741-3.
- Šámal, P. et al: Trestní zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 3614 s., ISBN 978-80-7400-428-5.
- Záhora, J: Rekodifikace trestného práva - doterajšie poznatky a skúsenosti. Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 21. apríla 2008, Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, 281 s., ISBN 978-80-89363-03-2.
- Kuruc, P: Rekodifikovaný trestný zákon a trestný poriadok – analýza poznatkov z teórie a praxe, Bratislava: EUKODÉX, s.r.o., 2011, 552 s., ISBN 978-80-89447-57-2.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákon (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
- Správa o činnosti prokuratury Slovenskej republiky za rok 2011. Dostupná z: <http://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava-o-cinnosti-prokuratury-slovenskej-republiky-za-rok-2011-3049.html>
- Za vraždu Moniky (†)zo Sniny sa zabiják dohodol na treste 18 rokov! Dostupné z: <http://www.cas.sk/clanok/237372/za-vrazdu-moniky-36-zo-sniny-sa-zabijak-dohodol-na-treste-18-rokov.html>.

Contact – email

134832@mail.muni.cz